

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

การศึกษาและพัฒนาแนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญจจันทบูร
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
A Study and Development of Jewelry Design Approaches from Panjchanthaboon
Textile Scraps for Creative Utilization

พนม จงกล

สาขาวิชาการออกแบบสร้างสรรค์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

E-mail: phanom.c@rbru.ac.th

ศาสตรพันธุ์ บุญน้อย

สาขาวิชาการออกแบบสร้างสรรค์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิมลสิน สันตจิต

สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์เศษผ้าลายปัญจจันทบูรในการออกแบบเครื่องประดับ 2) เพื่อหาแนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญจจันทบูรเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการเทคนิค และ การใช้ประโยชน์จากเศษผ้า และศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจบริบทการจัดการเศษผ้าและทักษะฝีมือของชุมชน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญจจันทบูรที่สอดคล้องกับลักษณะของเศษผ้าและทักษะชุมชน ได้แก่ การปักลูกปัด การปักไหม การตัดต่อผ้าแบบโบโร (Boro) และการขึ้นรูปเป็นลูกปัดผ้ารูปแบบต่าง ๆ เช่น ทรงกลม ทรงกระบอก และแบบเย็บอัดเส้นใย 2) แนวทางในการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญจจันทบูร ใช้แนวทางการออกแบบแบบโมดูลาร์ โดยผลิตชิ้นส่วนเครื่องประดับแยกส่วนแล้วนำมาร้อยหรือถักรวมกันเป็นรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้สามารถต่อยอดเป็นเครื่องประดับแบบดีไอวาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชนได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, ออกแบบเครื่องประดับ, เศษผ้า

Abstract

This study aimed to 1) investigate techniques and processes for creatively utilizing Panjchanthaboon-patterned fabric scraps in jewelry design, and 2) explore design approaches for jewelry made from such textile remnants. This qualitative research was conducted through both documentary research focusing on relevant techniques, processes, and applications of fabric scraps and field research using in-depth interviews. The objective was to gain insights into the community's fabric scrap management and craftsmanship. Data were collected using

interview forms and analyzed descriptively. The findings revealed that: 1) The techniques and creative processes for designing jewelry from Panjchanthaboon fabric scraps align with the characteristics of the materials and the local community's skills. These techniques include bead embroidery, silk embroidery, patchwork using the Boro method, and forming textile beads in various shapes such as round, cylindrical, and compressed fiber forms. 2) The design approach utilizes a modular design concept, where separate jewelry components are produced and then assembled through threading or braiding. This allows for flexible and creative combinations depending on the unique characteristics of each scrap. Furthermore, the process can be extended into DIY jewelry-making activities, promoting tourist participation and co-creation of products with the local community.

Keywords: development, jewelry design, Textile Scraps

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมดั้งเดิม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2566) ในบริบทของจังหวัดจันทบุรี หนึ่งในจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นถิ่น ได้มีการพัฒนาเอกลักษณ์ผ้าทอประจำจังหวัดผ่านนโยบายสร้างสรรค์ลายผ้าอัตลักษณ์ประจำจังหวัด ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรม (กรมประชาสัมพันธ์, 2565) นโยบายดังกล่าวได้ผลักดันให้ส่งผลให้เกิดผ้าทอลาย “ปัญจจันทบูร” ซึ่งเป็นการผสมผสานสัญลักษณ์สำคัญทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรของจังหวัดเข้าไว้ในผืนผ้า เช่น ลายชุมชนริมน้ำจันทบูร ลายพริกไทย ลายเส้นจันทร์ ลายสะพานินวง และลายอัญมณี

แม้ว่าผ้าลายปัญจจันทบูรจะได้รับความนิยมในการนำไปใช้ตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ในกระบวนการผลิตยังคงหลงเหลือเศษผ้าขนาดเล็ก ซึ่งยังไม่ได้รับการนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ กิตติพงศ์ เกียรติวิภาค (2560) กล่าวถึงการออกแบบหัตถอุตสาหกรรมว่า หนึ่งในหลักการสำคัญคือการทำ ความเข้าใจแนวโน้มการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการพัฒนาวัสดุเหลือใช้ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่า ที่ตอบโจทย์แนวคิดการออกแบบเพื่อความยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอีกด้วย

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์กฤษชัย อยู่สุข (2567) นักพัฒนาชุมชน ได้ให้ข้อมูลว่า วัสดุดิบที่ใช้ในการทอผ้าปัญจจันทบูร ได้แก่ ผ้าไหมและผ้าฝ้าย ซึ่งมีต้นทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากชุมชนไม่สามารถผลิตวัตถุดิบเหล่านี้ได้เอง จำเป็นต้องจัดซื้อจากแหล่งภายนอก ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจึงเป็นสิ่งที่ชุมชนสามารถควบคุมได้โดยตรง เขาเสนอว่า เศษผ้าขนาดเล็กที่มีลวดลายและสีสันหลากหลายควรได้รับการออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก เช่น เครื่องประดับ หากสามารถออกแบบให้มีความน่าสนใจและดึงดูดใจผู้บริโภค จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเศษผ้าเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จังหวัดจันทบุรียังมีชื่อเสียงด้านอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ การนำเศษผ้าลายปัญจจันทบูรมาผสมผสานกับการออกแบบเครื่องประดับ

จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ความร่วมสมัย และสามารถต่อยอดสู่ตลาดผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในงานหัตถกรรมได้อย่างดีเยี่ยม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญญาจันทบูรอย่างสร้างสรรค์ โดยสำรวจแนวคิด เทคนิค และวัสดุที่สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับเศษผ้าเหล่านี้ ตลอดจนพัฒนาแนวทางการออกแบบที่ตอบสนองต่อรสนิยมของผู้บริโภคยุคใหม่ พร้อมทั้งสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีผ่านรูปแบบที่ร่วมสมัย โดยอาศัยแนวคิดด้านการออกแบบร่วมสมัย การออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีทั้งมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กัน นอกจากนี้ ยังได้ศึกษางานวิจัยของกิริติญา สอนเนย (2566) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองร่วมกับการออกแบบสมัยใหม่ เพื่อเข้าถึงกลุ่มตลาดใหม่ โดยชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการใช้วัสดุพื้นถิ่นกับแนวทางการออกแบบร่วมสมัยให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งวรรณุ ททรัพย์ศรีสัญชัย (2565) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นแฟชั่นไอซ์เคิลกรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยหาแนวทางในการออกแบบสินค้าแฟชั่นให้กับชุมชน เพื่อการต่อยอดผลิตภัณฑ์เดิมและสร้างตลาดสินค้าใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยฉบับนี้จึงคาดหวังว่าจะสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่มีความสร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์ สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดจันทบุรีได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์เศษผ้าลายปัญญาจันทบูรในการออกแบบเครื่องประดับ
2. เพื่อหาแนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญญาจันทบูร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารวบรวมองค์ความรู้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ชุมชน เพื่อหาเทคนิคและกระบวนการแปรรูปเศษผ้าลายปัญญาจันทบูร สำหรับการออกแบบเครื่องประดับอย่างสร้างสรรค์ โดยมีการกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.1 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหรือส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าลายปัญญาจันทบูร ประกอบด้วยผู้มีความรู้และประสบการณ์ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน

คุณบัวไข สมอทอง	หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีววิถีสตรีบ้านซันตารีสอง
คุณจันทร์วรรณ สุนทรวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประยุกต์ใช้เศษผ้าในการออกแบบ
คุณฤทธิชัย อยู่สุข	นักพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับวิถีชุมชน

1.2 ขอบเขตพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนชีววิถีสตรีบ้านซันตารีสอง ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี 22000 ระยะเวลาเก็บข้อมูล กุมภาพันธ์-มีนาคม 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการออกแบบ
2. ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 ท่าน
ระยะที่ 2 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง
ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาเทคนิคที่เหมาะสมและแนวทางการออกแบบ
ระยะที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลจากทั้งการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร เพื่อจัดทำแนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าอย่างสร้างสรรค์
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2568
3.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งผ้า การดัดแปลงรูปแบบ รวมถึงงานวิจัยและบทความทางวิชาการ เพื่อประกอบการวิเคราะห์เทคนิคที่เหมาะสม
3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งให้ข้อมูลใน 3 ด้าน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการบริหารจัดการงานหัตถกรรม นักสร้างสรรค์งานศิลปะจากเศษผ้าผู้เชี่ยวชาญด้านการประยุกต์ใช้วัสดุเหลือใช้ และนักพัฒนาชุมชนผู้มีบทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่
4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการดำเนินการในลักษณะการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นถ่ายทอดผลวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียง ประกอบกับการจัดทำตารางสรุปเทคนิคการตกแต่งและดัดแปลงรูปแบบผ้า เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญญาจันทร์บูร

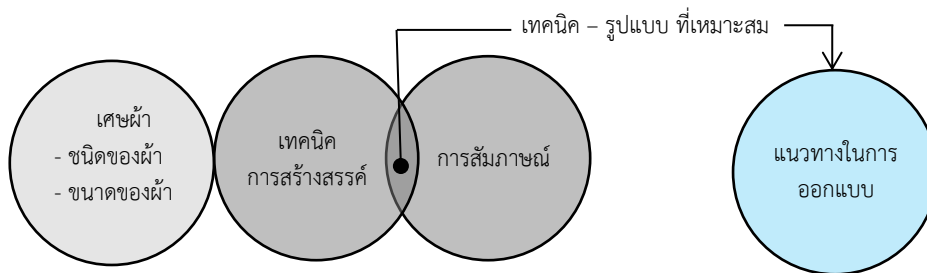
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์เศษผ้าลายปัญญาจันทร์บูรในการออกแบบเครื่องประดับ
1.1 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่ ประเด็นที่ 1 การทอผ้าลายปัญญาจันทร์บูรในชุมชนเกิดจากการส่งเสริมตามนโยบายจังหวัด โดยกลุ่มชุมชนมีพื้นฐานจากชาวภาคอีสาน ที่พัฒนาทักษะการทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย อย่างไรก็ตามชุมชนไม่สามารถผลิตวัตถุดิบเส้นใยได้เอง จำเป็นต้องสั่งซื้อจากภาคอีสาน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการใช้วัสดุให้คุ้มค่าที่สุด โดยเฉพาะเศษผ้าที่เหลือจากกระบวนการผลิต ซึ่งมักเป็นชิ้นเล็ก บริเวณขอบผ้าหรือผ้าที่ไม่ได้คุณภาพ ซึ่งยังสามารถนำมาพัฒนาต่อได้

ภาพที่ 1 การสัมภาษณ์และลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชนชีวิตวิถีสตรีบ้านซัปดาห์สอง

ประเด็นที่ 2 ทักษะของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นงานเย็บเบื้องต้น การสอย และการปัก ลวดลายอย่างง่าย กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในการพัฒนาเศษผ้าเป็นเครื่องประดับที่ไม่ซับซ้อน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเสนอแนวทางการสร้างเครื่องประดับแฟชั่นจากชิ้นส่วนสำเร็จรูป โดยเลือกใช้อุปกรณ์คุณภาพดีเพื่อเพิ่ม มูลค่าและตอบโจทย์ลูกค้าที่มองหาเครื่องประดับของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น จากข้อมูลการ สัมภาษณ์และสำรวจเศษผ้า ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อต่อยอดการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลาย ปัญจจินทบูร พร้อมวางแผนดำเนินงานในขั้นตอนถัดไป

ภาพที่ 2 แผนภูมิแนวทางการออกแบบ

ตารางที่ 1 การศึกษาเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์เศษผ้า

เทคนิคการตกแต่งผ้า	ภาพเทคนิค	รูปแบบการตกแต่งผ้า
1. การปักไหม		เป็นทางเลือกที่ดีสำหรับเศษผ้าที่ไม่มีลวดลายมากนัก โดยสามารถนำไหมมาเย็บตกแต่งเพื่อสร้างลวดลายใหม่ที่แสดงถึงความประณีต
1. การปักลูกบิด		เป็นการตกแต่งซึ่งช่วยขบเน้นลวดลายของผ้าให้มีความโดดเด่นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเลือกใช้ลูกบิดที่มีความแวววาว ยิ่งช่วยเพิ่มมิติให้ผลงานดูมีชีวิตชีวาเหมาะกับเครื่องประดับที่หรูหราและเศษผ้าไหม

เทคนิคการตกแต่งผ้า	ภาพเทคนิค	รูปแบบการตกแต่งผ้า
3. การตัดต่อผ้าแบบโบโร (Boro)		เกิดจากการนำเศษผ้าขนาดเล็กมาต่อเติมและจัดวางเป็นลวดลายใหม่อย่างสร้างสรรค์ ร่วมกับการเย็บเส้นเนาแบบอิสระ ซึ่งให้ผิวสัมผัสและความรู้สึกที่แตกต่าง เหมาะกับเศษผ้าฝ้าย

จากตารางที่ 1 พบว่า เทคนิคการตกแต่งผ้าที่เหมาะสมกับทักษะของชุมชนและการออกแบบเครื่องประดับ ได้แก่ การปักไหมสำหรับสร้างลวดลายใหม่บนเศษผ้าลวดลายน้อย การปักลูกปัดเพื่อเพิ่มมิติและความโดดเด่นให้ลายปัญญาจันทบูร และการตัดต่อผ้าแบบโบโรที่นำเศษผ้ามาร้อยเรียงและเดินเส้นเนาอย่างอิสระ เพื่อสร้างพื้นผิวที่น่าสนใจ

ตารางที่ 2 การศึกษาเทคนิคการขึ้นรูปเป็นลูกปัดผ้ารูปแบบต่าง ๆ

เทคนิคการขึ้นรูป	ภาพเทคนิค	รูปแบบการขึ้นรูป
1. แบบทรงกลม		เริ่มจากการตัดเศษผ้าเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า จากนั้นห่อหุ้มโครงลูกปัดไม้โดยเย็บขอบผ้าด้านบนและด้านล่าง แล้วรูดชายผ้าให้แน่น เพื่อให้ผ้าห่อหุ้มเป็นทรงกลมที่สวยงาม
1. ทรงกระบอก		ใช้เศษผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ยาว ม้วนผ้าให้เป็นหลอด ทรงกระบอก แล้วสอยชายทั้งสองด้านเพื่อความแน่นหนา เพื่อสร้างลูกปัดที่มีลักษณะยาว ซึ่งสามารถนำไปประกอบเป็นเครื่องประดับต่าง ๆ ได้ดี
3. แบบเย็บอัดเส้นใย		ใช้เศษผ้าที่มีลวดลายสมบูรณ์ ตัดขอบให้เป็นรูปร่างตามต้องการ เสริมวัสดุเส้นใยเพื่อเพิ่มความพองเล็กน้อย แล้วสอยชาย เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการทำจี้

จากตารางที่ 2 พบว่า การเลือกเทคนิคการขึ้นรูปเครื่องประดับจากเศษผ้า ต้องคำนึงถึงลักษณะของเศษผ้า โดยเฉพาะเศษผ้าทรงสี่เหลี่ยม ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ต้องตัดแต่งเพิ่มเติม เพื่อลดการเกิดเศษผ้าใหม่ แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีตกแต่ง เช่น การตัดผ้าด้วยเลเซอร์ แต่เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเน้นการผลิตง่าย ใช้ทักษะพื้นฐานและไม่พึ่งพาเครื่องมือซับซ้อน จึงเลือกใช้เทคนิคที่สามารถถ่ายทอดได้จริง

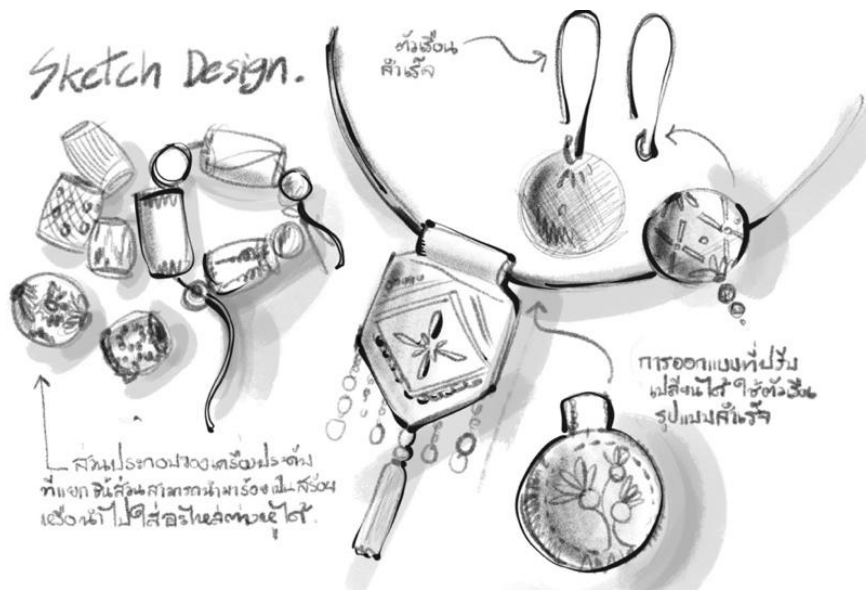
2. แนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญญาจันทบูร

2.1 ด้านการผลิต การผลิตเน้นใช้ทักษะการเย็บพื้นฐานที่ไม่ซับซ้อน โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือพิเศษ เทคนิคที่เหมาะสมคือการปักง่าย ๆ และการเย็บขึ้นรูปจากเศษผ้า ส่วนของตัวเรือนเครื่องประดับควรเลือกใช้โอะไหล่สำเร็จรูปที่มีคุณภาพดีและมีรูปแบบหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับงานออกแบบ

2.2 ด้านรูปแบบ รูปแบบเครื่องประดับควรเน้นการออกแบบแยกส่วนแบบโมดูลาร์ ที่สามารถนำชิ้นส่วนต่าง ๆ มาร้อยและประกอบกันได้ เช่น ลูกปัดผ้า จี้ สายสร้อย เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนตามความหลากหลายของสีผ้าและวัสดุได้อย่างยืดหยุ่น และยังสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ดีไอวาย หรือของที่ระลึกชุมชน

2.3 ด้านการใช้ประโยชน์จากผ้า การจำแนกประเภทของผ้าและการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับผ้าแต่ละชนิดช่วยส่งเสริมคุณค่าของผลิตภัณฑ์ เช่น การจับคู่ผ้าไหมกับลูกปัดเลื่อมเพื่อสร้างความหรูหรา หรือการใช้ผ้าฝ้ายกับลูกปัดไม้และการปักไหมเพื่อให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่ง อีกทั้งสามารถใช้เศษผ้าชิ้นเล็กที่เหลือจากการขึ้นรูปมาออกแบบสวดลายด้วยเทคนิคโบโระ ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าและใช้ผ้าได้อย่างคุ้มค่าที่สุด

ภาพที่ 3 สรุปแนวทางการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้าลายปัญญาจันทบูร

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมที่สุดในการออกแบบ โดยเน้นการใช้เศษผ้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบแนวคิด BCG Economy และเชื่อมโยงกับแนวทางของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2565) นอกจากนี้ ยังเน้นการสร้างเรื่องราว (Storytelling) เพื่อเพิ่มคุณค่าให้งานหัตถกรรม ผ่านการถ่ายทอดกระบวนการผลิต แนวคิดสร้างสรรค์ และที่มาของผลิตภัณฑ์ ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันแก่ผู้บริโภค และส่งเสริมความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ทั้งนี้ แนวทางการออกแบบยังคำนึงถึงการผลิตที่ใช้เพียงทักษะพื้นฐาน ไม่พึ่งพาเครื่องมือพิเศษ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของปานฉิษฐ์ อินทร์คง (2559) ที่กล่าวถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมซึ่งควรสอดคล้องกับทักษะและศักยภาพของชุมชน

สำหรับแนวทางการออกแบบเครื่องประดับ ได้นำรูปแบบที่สามารถจัดองค์ประกอบต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์ดีไอวาย หรือของที่ระลึกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรบดี พิมพ์กิ (2566) ที่สร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวาย เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี โดยเปิดโอกาส

ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ เช่น การเลือกพลอยดิบหรือของตกแต่งขนาดเล็กเพื่อนำมาประดับในชิ้นงานตามจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้รูปแบบของลูกปัดผ้าในทรงกลมที่นำมาใช้ยังสอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบเครื่องประดับในปี 2025 ตามที่ Luca Paola De (2024) ได้กล่าวถึงแนวคิด “Iconic Silhouettes” หรือรูปร่างอันโดดเด่น กำลังกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง โดยเฉพาะรูปทรงกลมซึ่งเป็นดีไซน์ที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง เช่น ต่างหูกลมเม็ดเดี่ยวที่แสดงออกถึงความเรียบแต่โดดเด่น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการออกแบบเครื่องประดับจากเศษผ้า ควรมีการจัดกลุ่มโทนสีของเศษผ้าอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงลักษณะของเนื้อผ้าและเลือกสีที่เหมาะสมกับเทคนิคการตกแต่งที่ใช้ การเลือกคู่สีอย่างมีหลักเกณฑ์จะช่วยส่งเสริมให้ผลงานดูน่าสนใจและสวยงามมากยิ่งขึ้น
2. ในการออกแบบเครื่องประดับครั้งต่อไป ควรศึกษาทิศทางและแนวโน้มการออกแบบเครื่องประดับ เพื่อให้การออกแบบมีความร่วมสมัยและตอบโจทย์ตลาด นอกจากนี้ควรจัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคต่อเครื่องประดับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการออกแบบเครื่องประดับให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์ (2565). วธ. ร่วมกับ 76 จังหวัดสร้างสรรค์ลายผ้าอัตลักษณ์ประจำจังหวัดครั้งแรกของประเทศ พร้อมจัดทำหนังสือ “ภูษาศิลป์จากท้องถิ่นสู่สากล” และการแสดงแบบผ้าไทย. สืบค้นเมื่อ เมษายน 10, 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/80848>
- กิตติพงศ์ เกียรติวิภาค. (2560). พัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 9(2), 343-363.
- กิริติญา สอนเนย. (2566). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นเชิงพาณิชย์. วารสารศิลปการจัดการ. 7(1), 141-158
- ปานฉัตต์ อินทร์คง. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม: แนวคิดรูปแบบและการวิเคราะห์ กรุงเทพฯ : อั้นลิ้มิต พรีนติ้ง
- ภัทรบดี พิมพ์กิ และคณะ. (2566). การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวาย เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. 7(2), 391-407.
- ฤทธิชัย อยู่สุข. (2567, มีนาคม 30). นักพัฒนาชุมชน, วิสาหกิจชุมชนชีววิถีสตรีบ้านซันตารีสอง. สัมภาษณ์.
- วรฐ ทรัพย์ศรีสัญญาชัย และวิรุฬห์ วุฒิฤทธากุล (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นอ็อปไซเคิลกรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. 23(2), 106–119
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2565). เรื่องราวเกี่ยวกับผ้าของเมืองจันทบุรีในสมัยรัชกาลที่ 5 สืบค้นเมื่อ เมษายน 10, 2567, จาก https://www.chanthaburi.go.th/files/com_news/2022-07_7247b346555b3aa.pdf
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2566). จ.จันทบุรีต่อยอดลายผ้าประจำจังหวัดสู่ลายเสื้อกจันทบุรี. สืบค้นเมื่อ เมษายน 10, 2568, จาก <https://www.bcg.in.th/news/chanthaburi-fabric-pattern-reed-mat-chanthaboon/>.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). หัตถกรรมท้องถิ่นเชียงใหม่ปรับตัวตามเทรนด์โลกชนะใจ
ผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ เมษายน 10, 2568, จาก <https://www.cea.or.th/th/single-research/chiangmai-crafts>

Luca Paola De. (2024) The Jewellery Trendbook 2025+. Rimini : Fiera di Vicenza